

Na taj je način branila u pozadini jače utvrde Koprivnicu, Križevce, Ivanić i Varaždin. Povijesni podaci govore kako su Turci više puta pokušali osvojiti utvrdu, ali bezuspješno. Utvrda je danas spomenik kulture I. kategorije.

Upravo je uz to vrijeme vezana pučka predaja koja govori kako su hrabri branitelji grada odvažnošću, ali i lukavstvom, nadmudrili neprijatelja.

Ulama-beg naumio je branitelje utvrde glađu prisili na predaju. Naime, unutar zidina utvrde i bedema uz branitelje grada, bila je i jedna starica čijim je lukavstvom utvrda spašena od Turaka. Naime, u utvrdi je ponestalo hrane. Ostao je samo jedan pijetao, *picok*. Starica se dosjetila kako bi bilo mudro zavarati Turke ispalivši pjetlića iz topa kako bi oni mislili da branitelji grada imaju hrane na pretek. I doista, nakon što su ga ispalili na Turke, Ulama beg i turska vojska, nasamareni, odustaju od opsade misleći kako će "nepotrebno gubiti vrijeme jer ti prokleti kauri imaju hrane i za bacanje".

Nadmudreni Turci odlaze na dalje pohode, a Đurđevčanima ostaje nadimak *Picoki* (u đurđevačkom govoru pijetao se naziva *picok*, *picok*, *pevec*).

Legenda se sve vrijeme od nastanka dopunjavala i scenski usavršavala, što je najvećim dijelom ovisilo o inovacijama redatelja i materijalnim mogućnostima organizatora. Današnju legendu oblikovao je pokojni zagrebački glumac Drago Bahun, koji je režirao pet predstava. Legenda je, s manjim prekidima do danas izvedena 28 puta, a u njoj su uživo ili svojim glasom sudjelovali brojni profesionalni dramski umjetnici kojima su pripale glavne uloge. Sporedne uloge obično su povjeravane lokalnim glumcima amaterima, statistima, među kojima je bilo najviše osnovnoškolaca, srednjoškolaca, pripadnika Hrvatske vojske, kulturno-umjetničkih društava, izviđača i dr. U izvođenju legende sudjeluje 300-400 glumaca i statista, uz tehničko osoblje, konjanike i zapregu. S vremenom se *Legenda* obogaćivala tonskim, svjetlosnim i pirotehničkim efektima prema zamisli redatelja. Za izvođače se iznajmljuju posebni kostimi iz kazališnih kuća, ali se izrađuju i vlastiti, kao i potrebni rekviziti i kulise.

Legenda o Picokima bila je inspiracija mnogim piscima, glazbenicima i likovnim umjetnicima. Na temu legende nastala su brojna likovna djela i ilustrirane slikovnice. Godine 2001. snimljen je CD s jednom od varijanti *Legende* u kojoj se govori originalnim đurđevačkim govorom, a 2004. *Legenda* se mogla pratiti preko Interneta. Taj način korištenja različitih medija u prezentaciji takvih sadržaja pridonosi boljoj turističkoj promidžbi.

S obzirom na navedeno, ta pučka predaja ima sve pretpostavke za uvrštavanje u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske kao nematerijalno kulturno dobro, te se stavlja na Listu preventivno zaštićenih kulturnih dobara (Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Zagrebu, Klasa UP/I-612-08/02-01/19, Urbr.532-10-2/02-03-01, Zagreb, 23. lipnja 2003.).

Očuvanje nematerijalne kulturne baštine kontinuirani je proces, u kojemu muzeji imaju važnu ulogu promicatelja i posrednika između onih koji su sudionici "stvaranja" takvih dobara i onih koji su njihovi "korisnici", konzumenti. Vodstva grupa, osobito djece vrtića i osnovnih škola, edukativno su osmišljena kad je riječ o posjetu Galeriji u Starom gradu, i svi u njima sudjeluju. Na kraju najuspješniji u prepričavanju legende i zamjećivanju pojedinih bitnih detalja za nagradu dobivaju suvenir - licitarskog pjetlića *picoka*, ili razglednicu utvrde sa scenskim prikazom *Legende*. Tako će nesvjesno odškrnuti vrata i ući u svijet bogatstva nematerijalne kulturne baštine svoga kraja.

LITERATURA

1. Uz Međunarodni dan muzeja 18. svibnja 2004., katalog izložbe, predgovor: Edita Janković Hapavel// Izdavač: Centar za kulturu, Galerija Stari grad, 2004.

. Rješenje o preventivnoj zaštiti *Legende o Picokima*//Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Zagrebu, Klasa. UP/I-612-08/02-01/19, Urbr: 532-10-2/2-03-01, Zagreb, 23. lipnja 2003.

MUZEJSKA PRIČAONICA-IGRAONICA SPOJIMO MILJENKA I DOBRILU

MARIO KLAIĆ □ Muzej grada Kaštela (Dvorac Vitturi), Kaštel Lukšić

---

sl.1. Naslovnica deplijana s pričom o Miljenku i Dobrili.

U sklopu ovogodišnje teme *Odijelo* Sekcije za muzejsku pedagogiju Hrvatskoga muzejskog društva i u povodu Međunarodnog dana muzeja s temom *Muzeji i nematerijalna baština*, prilagodili smo lokalnu legendu o Miljenku i Dobrili u obliku pričaonice-igraonice za djecu predškolske dobi.

Cilj nam je bio na primjeren način približiti djeci tu romantičnu legendu koja se zbila u dvorcu Vitturi, sadašnjoj zgradi Muzeja grada Kaštela.

Ideja vodilja bila je da se objedini živa legenda s autentičnim ambijentom, to više što je kaštelu vraćen onodobni izgled kakav je imao oko 1700. godine, kada je bio najreprezentativniji.

Budući da Muzej grada Kaštela još nema stalni muzejski postav, a obnova i restauracija dvorca-kaštela pri samom je kraju, činilo nam se najlogičnijim za ovogodišnji projekt odabrati spoj tih dviju zadanih tema.

Romantična ljubav između Miljenka i Dobrile, djece dviju uglednih i moćnih plemićkih obitelji Vitturi i Rosani, dogodila se u Kaštel Lukšiću u drugoj polovici 17. stoljeća. Ta je mladenačka ljubav bila zabranjena zbog svađe njihovih očeva, koji su se sporili zbog feudalnih prava nad seoskim težacima.

Zbog nepomirljivih stavova njihovih obitelji dramatična ljubavna veza s nizom potresnih obrata završava tragičnim raspletom - ubojstvom Miljenka, a nedugo zatim i smrću Dobrile.

Ta je legenda poslužila pripovjedaču Marku Kažotiću kao predložak za njegov najbolji i najpoznatiji roman *Miljenko i Dobrila*, koji je objavljen u Zadru 1833. godine na talijanskom jeziku.

Marko Kažotić (1804.-1842.) smatra se prvim našim piscem povijesnih romana na hrvatskoj obali u doba romantizma. Kažotićevom zaslugom legenda o kaštelanskim zaručnicima prenesena je iz kolektivne memorije u lijepu književnost i tako je do danas nastavila živjeti dvostrukim životom.¹ Roman *Miljenko i Dobrila* svojim se izlaskom ponovno vratio u narodnu predaju stvarajući uvijek nove varijacije raznim prijevodima, kombinacijama prijevoda, dramatizacijama, skladanjem pjesama i, konačno, istoimene opere. Radovi inspirirani tom legendom česti su i u likovnim umjetnostima.²

Nada Jerčić, odgojiteljica za djecu predškolske dobi i pjesnikinja, za potrebe ovog projekta legendu je preradila u *Priču o Miljenku i Dobrili*, prema navedenom romanu i lokalnoj tradiciji. Ta nježno i osjećajno prepričana priča, koja govori o ljubavi, prijateljstvu, sreći, nesreći, nepravdi, mržnji, ljepoti i pomirenju... nosi u sebi niz odgojnih i moralnih vrijednosti. Za razliku od tragičnog završetka zavičajne uspomene, naša priča ima difuzni magličasti kraj koji ostavlja djeci dodatnu mogućnost da sami zamisle ili kreiraju drugačiji završetak. Dakle, ta nam je prilagođena legenda poslužila kao osnova za približavanje izgleda kaštela - dvorca, odjeće plemića i plemkinja, pučana i običaja tog vremena najmlađoj populaciji našega grada na nov i zanimljiv način.

Uobičajna narodna predaja koja se usmeno prepričavala i prenosila od baka, teta ili mama na djecu danas je sve oskudnija. Veliki demografski porast stanovništva te ubrzani ritam modernoga globalističkog života ostavljaju najmanje prostora za njegovanje nematerijalne baštine. Stoga smo odlučili projekt provesti u predškolskim ustanovama koje obuhvaćaju najmlađu populaciju i tako institucionalizirati i distribuirati priču iz naše baštine.³ Osim toga, namjera nam je bila izraditi model prezentacije te legende koji bi se mogao aplicirati u neki drugi prostor ili na neku drugu priču.

U renesansno-baroknom zdanju dvorca Vitturi, najidealnijem ambijentu događanja radnje i radionice, uz baroknu glazbenu podlogu tog vremena, kostimirani naratori ispričali su djeci prerađenu legendu. Naratori su vodili djecu kroz dijalog, pa im je doživljaj bio ugodan i pun emocija.

U igri, putem iskustvenoga i intelektualnog učenja, sva su djeca slagala i složila za njih pripremljene puzzle s likovima Miljenka i Dobrile, za što su svi dobili nagradu - kartolinu *Priča o Miljenku i Dobrili* koju su ponijeli kući roditeljima. Nagrada je djeci bilo i fotografiranje u za to pripremljenim kostimiranim kulisama likova postavljenim u atriju dvorca tako da je svako dijete samo odabralo svog Miljenka ili Dobrilu.

Nakon sudjelovanja 20 pedagoških grupa, 400 djece i 60 odgojno-obrazovnih djelatnika u radionicama proveli smo evaluaciju projekta u vrtićima Kaštela. Prikupili smo dječje radove, izjave, dramatizacije priče na čakavštini koje su nastale nakon posjeta Muzeju, s namjerom da ih prikazemo javnosti na nekoj primjerenj izložbi i u publikaciji. Tom prigodom prezentirat ćemo i rezultate anketnih listova koje je Muzej priredio za odgojitelje i sve sudionike muzejske pričaonice-igraonice.

Već sada možemo zaključiti da je projekt uspio i da je dobar putokaz kako osuvremeniti i prezentirati nematerijalnu baštinu.

NEMATERIJALNA BAŠTINA U MUZEJU SLAVONIJE

VLASTA ŠABIĆ □ Muzej Slavonije, Osijek

Obilježavanje Međunarodnog dana muzeja s ovogodišnjom temom *Muzeji i nematerijalna baština održano* je u Muzeju Slavonije u Osijeku, 19. svibnja 2004. godine. Ta zahvalna tema omogućila nam je predstavljanje i naglašavanje teže uočljivoga, često neuhvatljivog dijela baštine, koji je također obuhvaćen muzejskim radom. Pokušali smo tu problematiku približiti u različitim oblicima - od dijalekta, preko predaje i običaja do tradicijskih umijeća, kao i iz više kutova - različitim načinima dokumentiranja te prezentiranjem putem živih prenositelja s kojima tijesno surađujemo. Naišli smo na odličan odaziv i uključivanje publike u akciju u poslijepodnevним satima.

Tijekom dana posjetitelji su mogli razgledati izložbu fotodokumentacije običaja i drugih načina očitovanja nematerijalne baštine iz fototeke Etnografskog odjela, te projekciju video snimki i dijapozitiva. Izložena fotodokumentacija raspoređena je u pet cjelina, a obuhvatila je terenske snimke od 1995. do 2003. godine. To su cjeline: *Obrti, rukotvorstvo, tradicijska umijeća; Znanja o narodnoj nošnji; Godišnji običaji; Prehrana; Životni i radni običaji.*

sl.2. Radionica za djecu predškolske dobi, Muzej grada Kaštela

1. Kažotić, Marko. *Miljenko i Dobrila*, prijevod i pogovor Mate Zorić. // Književni krug Split, 2004.

2. Bučan, Neven. Dva stoljeća obrazovanja, školstva i kulture u Lukšiću i Kaštelima. // Roman Miljenko i Dobrila, Kaštel-Lukšić,

3. Klaić, Mario. Kaštelanska baština i kako je prezentirati javnosti. // Hrvatsko muzejsko društvo, Vijesti muzealaca i konzervatora 1-2, 2003.

sl.1. Pletenje ribarske mreže brozgovca i popravak konjske oglavine